

Rui MAO

26 września 2022 r.

Uniwersytet Jagielloński

Dyscyplina: Językoznawstwo

Promotor: prof. dr hab. Władysław Miodunka

Promotor pomocniczy: dr Adriana Prizel-Kania

Kompetencja językowa w języku polskim Chińczyków zdających egzaminy certyfikacyjne z języka polskiego jako obcego w latach 2007-2011

Autoreferat

Wprowadzenie

Zainteresowanie Polską i językiem polskim w Chinach ma wieloletnią historię. Najstarsza polonistyka w Chinach istnieje już 68 lat. W XXI wieku nastąpił niezwykle zintensyfikowany rozwój zainteresowania studiami polonistycznymi, co doprowadziło do powstania kolejnych ośrodków akademickich oferujących studia polskie. Obecnie w Chinach działa dynamicznie 16 uniwersytetów, które prowadzą studia polonistyczne na pierwszym stopniu oraz 4 ośrodki oferujące lektoraty języka polskiego jako zajęcia fakultatywne, a 14 ośrodków zostało założonych w ciągu ostatnich 10 lat (zob. Aneks). Chińscy studenci stanowią liczną i ważną grupę osób uczących się języka polskiego jako obcego. Przedłożona rozprawa doktorska podejmuje temat kompetencji językowej chińskich studentów w świetle wyników osiągniętych przez zdających egzaminy certyfikacyjne z języka polskiego jako obcego na poziomach B1 i B2 w latach 2007-2011. Rozprawa ta stanowi studium umiejętności posługiwania się polszczyzną z uwzględnieniem miejsc trudnych wśród chińskich absolwentów polonistycznych studiów licencjackich z zakresu glottodydaktyki polonistycznej. Wybór tematu i problematyki rozprawy nie jest przypadkowy, ponieważ tego rodzaju badania są potrzebne zarówno w Polsce, jak i w Chinach. Dostarczają bowiem wielu cennych wskazówek dla praktyki glottodydaktycznej.

Uzasadnienie podjęcia tematu

Rozprawa wypełnia istotną lukę w badaniach glottodydaktyki polonistycznej, a konkretnie w obszarze badań nad kompetencjami i jakością polszczyzny chińskich studentów. Polonistyka chińska (nauka języka polskiego jako obcego na poziomie uniwersyteckim w Chinach) posiada długą historię i bogatą tradycję. Najstarsza polonistyka w Chinach została założona na Pekińskim Uniwersytecie Języków Obcych w 1954 r. Jest ona wyspecjalizowana w badaniu recepcji

literatury polskiej oraz w tłumaczeniu dzieł literatury polskiej. Poza literaturą jednym z najważniejszych osiągnięć polonistyki pekińskiej jest wykształcenie w Chinach własnej kadry dydaktycznej i przygotowanie pomocy dydaktycznych, bez których nauczanie języka polskiego jako obcego w Chinach nie byłoby efektywne. Na prestiż polonistyki pekińskiej pracowali wszyscy jej pracownicy i studenci, ale szczególnie należy podkreślić zasługi wszystkich osób, które kierowały tą polonistyką. Niewątpliwie ważną osobą jest prof. Yi Lijun. To ona, jako jedna z założycieli polonistyki pekińskiej, spowodowała, że polonistyka ta stała się jedną z najważniejszych polonistyk na świecie. Poza wybitną pracą translatorską i w zakresie krytyki literackiej, prof. Yi Lijun wykształciła najwybitniejszych polonistów chińskich młodego pokolenia, którzy teraz są liderami w dziedzinie nauczania języka polskiego jako obcego w Chinach, m.in. prof. Li Jintao, prof. Zhao Gang, prof. Mao Yinhui, prof. Li Yinan itd. W XXI wieku polonistyka stała się popularnym i chętnie wybieranym kierunkiem studiów i cieszy się rosnącym zainteresowaniem wśród młodych Chińczyków. Od 2009 do 2021 roku powstało 15 nowych ośrodków, w których po ukończeniu programu studenci mogą otrzymać dyplom ukończenia studiów polonistycznych. Jest to ewenement na skalę światową, ponieważ tak nagłego i dynamicznego wzrostu liczby ośrodków studiów polonistycznych jak w Chinach nie odnotowano w żadnym innym kraju. Tak szybkiemu rozwojowi ośrodków polonistycznych powinny towarzyszyć badania naukowe w dziedzinie językoznawstwa - zwłaszcza w jego formie stosowanej tzn. glottodydaktyki polonistycznej. W literaturze naukowej wciąż brakuje badań i artykułów poświęconych kompetencji językowej Chińczyków uczących się języka polskiego i zdających egzaminy certyfikatowe. System certyfikacji polszczyzny stanowi zjawisko wyjątkowe i największą innowację w całej historii nauczania języka polskiego jako obcego (Miodunka, 2016:253), a wypełnione arkusze egzaminów certyfikatowych stanowiąc mogą źródło badań na temat stopnia opanowania polszczyzny. Warto i należy zatem wykorzystać rezultaty osiągnięte przez określone grupy zdających do badań naukowych, których celem jest opis umiejętności językowych w zakresie poszczególnych sprawności i podsystemów oraz refleksja nad przyczynami popełnianych błędów, a przede wszystkim nad możliwościami wsparcia studentów w procesie kształcenia językowego, czyli refleksja natury glottodydaktycznej. Z tego powodu powstał pomysł na niniejszą rozprawę i badanie kompetencji językowej studentów na wyższych poziomach zaawansowania językowego – mianowicie na

poziomie progowym (B1) i średnim (B2). Dokonano zatem analizy błędów popełnianych przez studentów chińskojęzycznych na egzaminach certyfikатовych na poziomach B1 i B2. Poddano także szerszej refleksji sam proces opanowywania przez nich polszczyzny, wskazując na sprawności i umiejętności deficytowe. Podjęto próby poszukiwania przyczyn, które za nimi stoją, wykorzystując w tym celu analizę kontrastywną systemów języka polskiego i chińskiego. Jest to pierwsza praca doktorska poświęcona jakości polszczyzny chińskich studentów z uwzględnieniem wyników uzyskanych w egzaminach certyfikатовych z języka polskiego jako obcego.

Przedmiot i cele badań

Niniejsza praca jest poświęcona kompetencji językowej w języku polskim Chińczyków zdających egzaminy certyfikатовe z języka polskiego jako obcego na poziomie B1 i B2 w latach 2007- 2011. Grupę badawczą stanowią obywatele chińscy, którzy uczyli się języka polskiego jako obcego podczas studiów licencjackich, a ich językiem ojczystym jest język chiński.

Głównym celem badań prowadzonych na potrzeby niniejszej rozprawy jest uzyskanie kompletnego obrazu rozwoju studiów polonistycznych w Chinach oraz szczegółowy opis kompetencji językowej chińskich studentów w świetle wyników osiągniętych przez nich w ramach egzaminów certyfikатовych.

Struktura pracy

Struktura niniejszej rozprawy jest oparta na połączeniu wiedzy teoretycznej z częścią badawczą. Praca składa się z ośmiu rozdziałów poprzedzonych wstępem, aneksu, indeksu terminów gramatycznych w języku polskim i chińskim oraz bibliografii. Ze względu na poruszane treści rozdziały układają się w cztery zasadnicze części.

Pierwszą część otwiera rozdział, w którym omówiono specyfikę polonistyki chińskiej i charakter studiów polonistycznych w Chinach oraz wyliczono wszystkie ośrodki aktualnie zajmujące się nauczaniem języka polskiego jako obcego w Chinach. W następnym rozdziale pokazano historię rozwoju studiów polonistycznych w Chinach, opis sposobu rekrutacji, charakter dydaktyki, układ treści w programie studiów oraz zaprezentowano kadre dydaktyczną, bogate osiągnięcia naukowe i współpracę międzynarodową najstarszej polonistyki na Dalekim Wschodzie, założonej w 1954 roku na Pekińskim Uniwersytecie Języków Obcych. Trzeci

rozdział podejmuje tematykę nowego etapu w rozwoju nauczania języka polskiego jako obcego w Chinach w latach 2009-2021. Opisane zostały przykładowo cztery nowo założone ośrodki, na których prowadzone są studia polonistyczne: w Harbinie, Kantonie, Szanghaju i Chengdu. W tym rozdziale omówiono również najważniejsze czynniki wpływające na dynamiczny rozwój polonistyki chińskiej oraz związane z nim wyzwania i problemy chińskich polonistyk. Chińskie polonistyki cechuje zatem różnorodność, a przyczyny historyczne, polityczne, ekonomiczne i społeczne mają wpływ na rozwój i dynamikę filologii polskiej. Te przyczyny mają podwójne źródła i pochodzą zarówno z chińskiej, jak i z polskiej strony. Tak dynamiczny rozwój pociąga za sobą wiele zmian w polityce i strategiach nauczania języka polskiego w Chinach. Wiąże się także z pewnymi wyzwaniami. Wraz z rosnącą liczbą nowo założonych ośrodków polonistycznych pojawiają się problemy, z którymi glottodydaktyka polonistyczna w Chinach musi się zmierzyć.

Druga część pracy, składająca się z czwartego i piątego rozdziału, przedstawia badania własne i posiada charakter praktyczny. W czwartym rozdziale najpierw omówiono ogólny rozwój zainteresowania egzaminami certyfikacyjnymi z języka polskiego jako obcego w Chinach i w świecie. Główną część tego rozdziału stanowi analiza ocen oraz wyników osiągniętych w poszczególnych częściach egzaminu przez dwie grupy badanych, którzy byli wówczas studentami IV roku studiów na polonistyce pekińskiej i podeszli do tych egzaminów w pierwszych latach testowania biegłości w języku polskim w Chinach – w roku 2007 i 2011. Dzięki tego typu badaniom pokazano różne czynniki powodujące zainteresowanie systemem certyfikacji oraz kompetencje językowe uzyskane przez chińskich studentów. Analizy grupy z 2007 roku składają się z ocen na poziomie B1 i ocen na poziomie B2. Analizy grupy z 2011 roku są na poziomie B2 ze względu na zgodnie wybrany przez wszystkich badanych poziom biegłości testu. Z analiz wyników uzyskanych z poszczególnych sprawności językowych (rozumienia ze słuchu, rozumienia tekstów pisanych, mówienia i pisanie) oraz poprawności gramatycznej wynika wyraźnie, że opanowanie systemu gramatycznego języka polskiego stanowi dla Chińczyków duże wyzwanie. Z tego względu w piątym rozdziale podjęto badania lapsologiczne, których głównym celem było wyróżnienie najczęściej popełnianych błędów i ustalenie przyczyn ich trudności. Część ta została podzielona na trzy podrozdziały. W pierwszym podrozdziale zamieszczono stan badań nad błędami chińskich studentów uczących się języka polskiego jako

obcego. Drugi podrozdział jest poświęcony metodologii badań, w której przedstawiono również specyfikę języka chińskiego. W podrozdziale trzecim dokonano zarówno analizy ilościowej, jak i jakościowej błędów, które pojawiły się w arkuszach egzaminacyjnych z 2007 i 2011 roku.

W rozdziale szóstym zamieszczono studium przypadków opanowywania polszczyzny przez studentów polonistyki na Szanghajskim Uniwersytecie Studiów Międzynarodowym. Uznano ich za najlepszych reprezentantów nowego pokolenia słuchaczy i absolwentów studiów polonistycznych w Chinach. Taki opis pozwoli czytelnikom dostrzec wspólne cechy chińskich studentów z różnych roczników, charakteryzując jednocześnie jakość i stopień opanowania polszczyzny przez najmłodsze pokolenie polonistów w zupełnie innych warunkach studiów (nowoczesnych i bardzo mobilnych) oraz dzięki stosowaniu nowego podejścia dydaktycznego nauczycieli, którzy sami byli studentami chińskich polonistyk i ich znajomość języka polskiego została potwierdzona wynikiem egzaminów certyfikatowych.

W czwartej części znajdują się rozdziały podsumowujące i aplikacyjne. Podsumowania dokonano w oparciu o analizę ilościową i jakościową egzaminów certyfikatowych oraz studium przypadku dotyczącego opanowywania sprawności mówienia i pisania studentów polonistyki szanghajskiej. W ostatnim rozdziale przedstawione zostały, z perspektywy byłej studentki i obecnej lektorki, refleksje nad rolą egzaminów certyfikatowych z języka polskiego jako obcego i szczególnymi potrzebami w nauczaniu języka polskiego jako obcego w Chinach. Zamieszczono tu także propozycje dla ośrodków prowadzących studia polonistyczne w Chinach. Rozprawę kończą: aneks, indeks terminów gramatycznych oraz bibliografia.

Badania własne - metodologia

Podstawą prowadzonych w niniejszej rozprawie analiz są wypełnione przez studentów chińskich i ocenione przez uprawnionych egzaminatorów arkusze egzaminacyjne na poziomie B1 i B2 z dwóch pierwszych sesji egzaminacyjnych przeprowadzonych w Pekinie w latach 2007 i 2011. Celem badań jest stworzenie klasyfikacji błędów najczęściej popełnianych przez Chińczyków, dokładny opis błędów gramatycznych oraz postawienie hipotez odnośnie źródeł trudności. W rozprawie wykorzystano metodę analizy dokumentów oraz metodę analizy kontrastywnej i analizy błędów.

Na pierwszym etapie badań dokonano analizy punktów zdobytych przez opisane grupy zdających w obrębie poszczególnych sprawności językowych. Wyróżniono w ten sposób

sprawności, które przysporzyły kandydatom największej trudności oraz te, które były najmniejszym wyzwaniem (zob. Aneks tab.2-4). Następnie dokonano opisu przyczyn, które mogły mieć wpływ na osiągnięte rezultaty. Z analiz wyników sprawności językowych testowanych na egzaminach certyfikатовych oraz prac pisemnych wynika wyraźnie, że opanowanie systemu gramatycznego języka polskiego stanowi dla Chińczyków duże wyzwanie. Na drugim etapie podjęto badania lapsologiczne, których głównym celem było wyróżnienie najczęściej popełnianych błędów i ustalenie przyczyn ich trudności. Zebrano w sumie 30 egzemplarzy egzaminów certyfikатовych z języka polskiego jako obcego na poziomach B1 i B2 (11 na B1, 19 na B2). Przeanalizowano 215 zdań z części *poprawność gramatyczna* i 60 wypowiedzi pisemnych z części *pisanie*. Odnotowano 693 błędy w części *poprawność gramatyczna* (210 na poziomie B1 i 483 na poziomie B2) (zob. Aneks tab.5.). Na obu poziomach największą liczbę błędów popełniono w kategorii form aspektowych oraz w odmianie rzeczowników.

Z wyników analiz można zatem wnioskować, że aspekt polskiego czasownika jest bardzo trudnym zagadnieniem z perspektywy nauki języka polskiego jako obcego, zarówno dla chińskich studentów, jak i dla chińskich lektorów języka polskiego. Pary aspektowe w języku polskim nie mają bowiem odpowiedników w języku chińskim. W języku chińskim nie ma kategorii czasownika dokonanego i niedokonanego. Poniżej przedstawiono przykłady z części *poprawność gramatyczna* z 2007 roku (pierwsze zdanie z poziomu B1, drugie zdanie z poziomu B2) oraz sposób ich analizy:

1. *Wcześniej wydawało/wydało mu się, że dyrektor ma dużo wolnego czasu. Można przetłumaczyć na język chiński:*

之前他一直都觉得, 经理有很多空闲时间。(Zhīqián tā yīzhí dōu juéde, jīnglǐ yǒu hěnduō kōngxián shíjiān)

2. *Od wczesnego dzieciństwa wychowywała/wychowała go babcia, ponieważ rodzice chłopca umierali/umarli.*

他从小是一直被奶奶带大的, 因为他的父母已经去世了。(Tā cóngxiǎo shì yīzhí bèi nǎinai dàidà de, yīnwéi tā de fùmǔ yǐ jīng qù shì le.)

Jeśli przetłumaczymy każdy wyraz zdania z języka chińskiego na język polski: *Wcześniej on cały czas uważał, że dyrektor ma dużo wolnego czasu.*, możemy zaobserwować dodanie określenia czasu typu *cały czas* w celu podkreślenia aspektu niedokonanego. Takie samo

zjawisko można zaobserwować w drugim zdaniu. W przypadku czasownika dokonanego zdanie w języku chińskim wyraża się konstrukcją 已经.....了。(yǐ jīng... le. Partykuła 了(le) znajdująca się przed czasownikiem i na końcu zdania służy do podkreślenia faktu zakończenia jakiejś czynności. Na podstawie wymienionych przykładów można stwierdzić, że w języku chińskim często dodaje się do czasownika określenie symbolizujące trwanie lub powtórzenie czynności typu *często, zawsze, cały czas* itd., aby wyrażać czynności niedokonane.

W języku chińskim, który można uznać za dobrze reprezentujący języki izolujące, stosunki gramatyczne są oznaczone nie przez fleksję czy formy samych wyrazów, lecz za pomocą składni, czyli wyrazów pomocniczych, szyku lub intonacji. Deklinacja w języku polskim jako cecha typowa dla języków flekcyjnych sprawia chińskim studentom bardzo dużo problemów na poziomie początkującym i średnio zaawansowanym. W języku chińskim nie ma deklinacji, czyli odmiany przez przypadki. Jednak opanowanie tej kategorii gramatycznej jest zawsze sprawdzane w ramach egzaminów certyfikatowych z języka polskiego jako obcego. Za przykład wzięto podany w zadaniu 1 na poziomie B1 z 2007 roku wyraz „żona”. W języku chińskim rzeczownik ten odgrywa różne role, nie zmieniając formy (zob. tab. 2).

Tabela 2. Nieodmienność rzeczowników w języku chińskim na przykładzie wyrazu „żona”. Źródło: oprac. własne

Przypadek	W języku chińskim 妻子(qīzi)	W języku polskim żona
Mianownik	他的妻子叫李兰。 Tā de qīzi jiào Lǐ Lán.	Jego żona nazywa się Li Lan.
Dopełniacz	他没有妻子。 Tā méiyǒu qīzi.	On nie ma żony .
Celownik	他告诉了妻子。 Tā gàosù le qīzi.	Powiedział żonie .
Biernik	他爱他的妻子。 Tā ài tāde qīzi.	Kocha swoją żonę .
Narzędnik	他和妻子一起回家。 Tā hé qīzi yìqǐ huíjiā.	Wraca z żoną do domu.
Miejscownik	他谈论他的妻子。 Tā tánlùn tāde qīzi.	Rozmawia o swojej żonie .
Wołacz	我的妻子，你在哪里啊？ Wǒde qīzi, nǐ zài nǎlǐ a?	Moja żono , gdzie jesteś?

Materiał badawczy gromadzono również poprzez analizę prac pisemnych, napisanych przez chińskich studentów podczas egzaminów certyfikatowych. Ze zgromadzonych 60 wypowiedzi pisemnych wyekscerpowano 1423 błędy językowe (481 na poziomie B1, 942 na poziomie B2).

Najwięcej odnotowanych błędów stanowią błędy gramatyczne (734). Ich liczba to ponad połowa wszystkich wyróżnionych błędów (zob. Aneks tab. 6.). Stanowi to kolejny dowód na to, że nie można ignorować miejsca nauczania gramatyki języka polskiego jako obcego, a badania nad błędami powinny spotkać się z większym zainteresowaniem wśród glottodydaktyków. Jednak zarówno chińscy, jak i polscy badacze z rzadka poświęcają uwagę błędom popełnianym przez chińskich studentów. Nikt wcześniej nie badał błędów gramatycznych, które najczęściej popełniają chińscy studenci w egzaminach certyfikacyjnych na poziomach B1 i B2. Co więcej, badanie błędów wyekscerpowanych z arkuszy egzaminów certyfikacyjnych języka polskiego jako obcego, które są testami poddawanych systemowej standaryzacji i ewaluacji, wydaje się mieć szczególne znaczenie. Odwołując się do form i konstrukcji testowanych w części *poprawność gramatyczna* dokonano w tej części próby kontrastywnego porównania systemów gramatycznych obu języków. Dzięki swojej znajomości obu języków i doświadczeniom w ich nauczaniu obu języków jako obcych zdecydowałam się podać przyczyny popełniania tych błędów, co stanowiło główną część analiz jakościowych.

Wnioski

Wyniki analiz ocen poszczególnych części egzaminów, pokazały, że w 2007 roku najlepiej opanowaną sprawnością testowaną na poziomie B1 okazało się *rozumienie ze słuchu*, a sprawnością deficytową było *mówienie*. Jednak na B2 była to sprawność najlepiej opanowana, a studenci mieli najniższą średnią wyników ze sprawności *rozumienia ze słuchu*. Najlepiej opanowaną sprawnością przez badaną grupę pekińskich studentów z 2011 roku było *mówienie*, a sprawnościami deficytowymi okazały się *poprawność gramatyczna* i *pisanie* (zob. Aneks tab.2-4). Według stereotypowego opisu specyfiki grup chińskojęzycznych studentów, uważa się gramatykę za najlepiej opanowaną przez nich umiejętność. Jednak z mojego doświadczenia w roli byłej studentki polonistyki pekińskiej oraz lektorki języka polskiego jako obcego zauważyłam ogromną trudność, jaką sprawia Chińczyków gramatyka języka polskiego. Dzięki doświadczeniom w nauczaniu języka chińskiego jako obcego Polaków, też zanotowałam serię braków odpowiedników w gramatykach obu języków. Wyniki analizy punktów cząstkowych uzyskanych w poszczególnych kategoriach (sprawność komunikacyjna, wykonanie zdania i sposób mówienia, poprawność gramatyczna, słownictwo, idiomatyka i styl, wymowa i intonacja) sprawności mówienia oraz wyniki analizy punktów uzyskanych w poszczególnych kategoriach

(wykonanie zdania, poprawność gramatyczna, słownictwo, styl, ortografia i interpunkcję) sprawności pisania potwierdziły taką hipotezę. Na wszystkich poziomach poprawność gramatyczna w mówieniu i w pisaniu zawsze była najgorzej oceniona wśród wszystkich kategorii. Duża liczba błędów gramatycznych odnotowanych u Chińczyków wyraźnie kontrastuje z niewielką ilością badań nad błędami gramatycznymi popełnianymi przez chińskojęzycznych uczących się języka polskiego jako obcego. W 2019 roku powstała praca doktorska Monika Gworys pod tytułem *Trudne miejsca polszczyzny dla osób z pierwszym językiem chińskim. Między teorią a dydaktyką*, napisana na Uniwersytecie Wrocławskim pod kierunkiem prof. A. Dąbrowskiej. Autorka przedstawiła w niej wpływ systemu edukacji chińskiej na naukę języka polskiego jako obcego oraz klasyfikację błędów popełnianych przez Chińczyków uczących się języka polskiego na poziomie A1 i A2 na podstawie zebranego przez siebie korpusu. Perspektywa rodzimego użytkownika języka chińskiego oraz doświadczenia uczenia się języka polskiego jako obcego pozwoliły mi dostrzec inne przyczyny błędów popełnianych przez chińskich studentów.

Wyniki analiz pozwoliły znaleźć przyczyny i dokonać charakterystyki popełnianych błędów gramatycznych. Zarówno na poziomie B1, jak i na poziomie B2, badani mieli najniższą ocenę z zadań sprawdzających opanowanie kategorii aspektu, co świadczy o dużych trudnościach, jakie sprawiają chińskim studentom pary aspektowe. Analizy błędów gramatycznych pojawiających się w wypowiedziach pisemnych potwierdziły taką tezę. W każdej wypowiedzi pisemnej w formie dłuższej odnotowano kilka błędów w zakresie użycia czasowników niedokonanych i dokonanych. Błędy polegające na użyciu nieprawidłowego prefiksu również pojawiły się bardzo często. Drugim zagadnieniem gramatycznym, w obrębie, którego najczęściej popełniano błędy jest odmiana rzeczowników. Wśród 7 przypadków najtrudniejszy do przyswojenia jest celownik dla chińskich studentów. Na poziomie B2 imiesłów przymiotnikowy bierny sprawia dużo trudności chińskim studentom. Przyczyną tego typu błędów jest w dużej mierze brak opanowania aspektu.

Po analizie błędów składniowych pojawiających się w wypowiedziach pisemnych też można wnioskować, że interferencje z języka ojczystego chińskich studentów są bardzo silne. Np. w części D *pisanie* osoba z najwyższym wynikiem na poziomie B2 z 2011 r. pisze:

Główna bohaterka Ula, trochę brzydka kobieta pracuje w firmie, gdzie pracują tylko

przepiękne dziewczyny. Jednak ona jest bardzo otwarta. Ma dużo marzeń w sercu i dąży do perfekcji.

Żeby nie urazić nikogo, ponieważ Chińczycy bardzo rzadko krytykują bezpośrednio lub w ogóle nie wyrażają negatywnej opinii, osoba zdająca chciała podkreślić różnicę wyglądu głównej bohaterki z polskiego serialu „Brzydula”, dodając wyraz „trochę” w celu złagodzenia krytycznej opinii. A zdanie z błędem stylistycznym „*ma dużo marzeń w sercu*” jest bezpośrednio przetłumaczone z języka chińskiego, które brzmi „她心中有很多梦想” (dosłowne tłumaczenie: Ona w sercu ma dużo marzeń.). Poprawnie po polsku marzenia czy pomysły powinny być w głowie, ale dana osoba napisała, że w sercu, ponieważ według teorii starożytnych Chińczyków, ludzie myślą sercem, a nie głową i stąd taki błąd stylistyczny „w sercu”.

Odnotowano liczną błędów składniowych. np. zdanie napisane przez zdającą/ego na poziomie B1: *Pierwsza rzecz on robi zawsze jest całować moją mamę i pytać o moją studię.* Wypowiedzenie tego typu jest określone przez Dąbrowską i Pasiękę (2008a, 2008b) jako składniowe konstrukcje dysmorficzne (SKD). Konstrukcja dysmorficzna jest przede wszystkim błędem składniowym. W tym przykładzie występuje naruszenie łączliwości, błędna rekcja dopełnienia bliższego, nadmierne użycie konstrukcji bezokolicznikowych oraz naruszenie zgodności pod względem rodzaju i liczby. Te błędy różnych rodzajów nakładają się na siebie. Wypowiedzenie o zakłóconej strukturze formalnej, a jednak zrozumienie komunikatu jest nadal możliwe. Jeśli przetłumaczymy to zdanie na chiński 每天他做的第一件事都是亲吻妈妈和问我的学业。(Tā zuòde dìyījiànshì dōushì qīnwěn māma hé wèn wǒde xuéyè.) i przyjrzymy się każdemu wyrazowi/cząstce w zdaniu, możemy dostrzec proces formułowania zdania z języka chińskiego na polski oraz silną interferencję z języka ojczystego (zob. tab. 3).

Tabela 3. Tłumaczenie podanego przykładu SKD z polskiego na chiński oraz rozdzielenie cząstki zdania.

Źródło: oprac. własne

Przykład po polsku	<i>Pierwsza rzecz on robi zawsze jest całować moją mamę i pytać o moją studię.</i>										
Tłumaczenie na j. chiński	他做的第一件事永远都是亲吻妈妈和问我的学业。 Tā zuòde dìyījiànshì dōushì qīnwěn māma hé wèn wǒde xuéyè.										
Rozdzielenie	他	做的	第一件事	永远	都是	亲吻	妈妈	和	问	我的	学业
	on	robi	pierwsza rzecz	zawsze	jest	całować	mama	i	pytać	moje	studia

U podłoża takich błędów znajduje się bezpośrednie tłumaczenie zdań z języka chińskiego na język polski oraz fakt, że na zajęciach z chińskimi studentami niewiele czasu i uwagi poświęcano składni. Nauczanie składni języka polskiego nie tylko wymaga od prowadzących wiedzy o różnicach systemów gramatycznych, ale również elementarnej wiedzy o języku chińskich studentów. Brak znajomości specyfiki języka chińskiego u lektorów polskich powoduje niepoprawne identyfikacje źródeł błędów, a słaba wiedza o regułach gramatycznych języka chińskiego zakłóca studentom rozumienie zasad gramatycznych języka polskiego. Takie błędy są trudniejsze do wyeliminowane, a na dalszym etapie nauki mogą zniechęcić uczących się.

Wyniki analizy jakości polszczyzny opanowanej przez studentów szanghajskich po 4-letnich studiach polonistycznych na przykładzie wypowiedzi pisemnej potwierdziły powyżej wymienione założenia. Szanghajscy studenci okazali się reprezentatywni dla tej grupy absolwentów ze znajomością języka polskiego najmłodszego pokolenia. Ich proces uczenia się języka polskiego jako obcego, postępy w nauce oraz ich osiągnięcia są pełnowartościowe do analiz i badań z różnych aspektów (zob. Aneks 3).

Na podstawie doświadczeń zdobywanych podczas studiów polonistycznych, a następnie w praktyce nauczycielskiej oraz dokonanych w niniejszej rozprawie analiz, chciałabym zaproponować następujące rozwiązania:

1. Wprowadzenie gramatyki języka polskiego w języku chińskim jest istotne na pierwszych zajęciach z studentami chińskimi, którzy uczą się języka polskiego od podstaw.
2. Konieczność opracowania serii podręczników do nauczania gramatyki języka polskiego dla studentów chińskich.
3. Wzmocnienie współpracy w wymianie studenckiej między oboma krajami.
4. Promocja egzaminów certyfikatowych w czasach pandemicznych.
5. Pogłębienie badań, szczególnie o charakterze językoznawczym, nad nauczaniem języka polskiego jako obcego w Chinach.

Pomimo wkładu w rozwój glottodydaktyki polonistycznej w Chinach oraz współpracy chińsko-polskiej, polonistyka chińska wciąż jest znana przede wszystkim w swoim kręgu, czyli jest doceniona przez te uczelnie polskie, które kształcą chińskich studentów. Polonistyka Chińska powinna znaleźć się bliżej centrum polonistyki światowej.

Aneks

Tabela 1 *Ośrodki nauczania języka polskiego jako obcego w Chinach. Oprac. własne*

	Nazwa uczelni	Rok powstania ośrodka	Położenie geograficzne	Rok założenia uczelni	Rodzaj uniwersyte tu
1	Pekiński Uniwersytet Języków Obcych	1954	Pekin	1941	państwowa
2	Uniwersytet Pedagogiczny w Harbinie	2009	Harbin	1951	państwowa
3	Kantoński Uniwersytet Spraw Międzynarodowych	2014	Kanton	1964	państwowa
4	Pekiński Uniwersytet Studiów Międzynarodowych	2016	Pekin	1964	państwowa
5	Uniwersytet Języków Obcych w Tianjinie	2017	Tianjin	1964	państwowa
6	Szanghajski Uniwersytet Studiów Międzynarodowych	2017	Szanghaj	1949	państwowa
7	Uniwersytet Języków Obcych w Xi'an	2017	Xi'an	1952	państwowa
8	Uniwersytet Syczuański w Chengdu	2017	Chengdu	1896	państwowa
9	Instytut Chengdu, Syczuański Uniwersytet Studiów Międzynarodowych	2017	Chengdu	2000	prywatna
10	Uniwersytet Czangczuański	2018	Changchun	1949	państwowa
11	Daliański Uniwersytet Języków Obcych	2018	Dalian	1964	państwowa
12	Pekiński Uniwersytet Sportowy	2019	Pekin	1953	państwowa
13	Syczuański Uniwersytet Studiów Międzynarodowych w Chongqing	2019	Chongqing	1950	państwowa
14	Uniwersytet Studiów Międzynarodowych Jilin w Changchun	2019	Changchun	1995	prywatna
15	Uniwersytet Studiów Międzynarodowych Zhejiang w Hangzhou	2019	Hangzhou	1955	państwowa
16	Uniwersytet Języków Obcych Zhejiang Yuexiu w Shaoxingu	2019	Shaoxing	1981	prywatna
L1	Uniwersytet w Zhaoqing	2013-2019	Zhaoqing	1970	państwowa
L2	Uniwersytet Północno-Wschodni w Shenyang	2013	Shenyang	1923	państwowa
L3	Instytut Technologiczny Uniwersytetu Zhejiang w Ningbo	2016	Ningbo w prowincji Zhejiang	2001	państwowa
L4	Uniwersytet Zaozhuański	2020	Zaozhuang w prowincji Shandong	1971	państwowa

numer 1-16 to są chińskie uniwersytety, na których prowadzone są studia polonistyczne na pierwszym stopniu
L1-L4 to są prowadzone lektoriaty w formie zajęć fakultatywnych na chińskich uniwersytetach

Tabelaryczne ujęcia wyników uzyskanych przez chińskich studentów oraz liczb błędów popełnianych poprzez nich na poziomie B1 i B2 w 2007 i 2011 roku

Tabela 2. Średnia liczba punktów z poszczególnych sprawności językowych na B1 i B2 w 2007 roku.

Źródło: oprac. własne

Sprawność językowa	B1	B2
Rozumienie ze słuchu (RS)	31,89	26,12
Poprawność gramatyczna (PG)	30,84	30,08
Rozumienie tekstów pisanych(RTP)	29,95	27
Pisanie (P)	30,77	31,96
Mówienie (M)	26,72	32,25

Tabela 3. Średnia liczba punktów z poszczególnych sprawności językowych na B2 w 2007 roku. Źródło: oprac. własne

Poziom i liczba osób	Sprawność językowa	Średnia liczba punktów na danym poziomie	Najwyższy wynik z poszczególnej sprawności	Najniższy wynik z poszczególnej sprawności
B2 6 osób	RS	26,12	33,25	16,25
	PG	30,08	35,25	21,25
	RTP	27	31	18
	P	31,96	35	26,25
	M	32,25	35	29

Tabela 4. Średnia liczba punktów z poszczególnych sprawności językowych na B2 w 2011 r. Źródło: oprac. własne

Poziom i liczba osób	Sprawność językowa	Średnia liczba punktów na danym poziomie	Najwyższy wynik z poszczególnej sprawności	Najniższy wynik z poszczególnej sprawności
B2 13 osób	RS	28,37	32,75	21,75
	PG	26,9	36,75	14
	RTP	27,15	37	17,5
	P	26,8	39,5	18,5
	M	30,42	39,5	15

Tabela 5. Błędy gramatycznych popełnianych w części PG na poziomie B1 i B2. Źródło: oprac. własne

Kategorie błędów gramatycznych	Liczba błędów na poziomie B1	Liczba błędów na poziomie B2
aspekt	47	82
odmiana rzeczownika	43	68

czas przeszły	30	nie testowano
czas przyszły	28	nie testowano
przymyki	23	22
odmiana zaimków osobowych	13	45
stopień wyższy lub najwyższy przymiotnika albo przysłówka	13	52
spójniki	7	41
tryb rozkazujący	6	45
imiesłowy czynne, bierne, współczesne i uprzednie	nie testowano	17
strona bierna	nie testowano	7
tworzenie i odmiana przymiotników	nie testowano	49
tryb przypuszczający	nie testowano	22
zamiana zdań złożonych na pojedyncze	nie testowano	33
suma	210	483

Tabela 6. Błędy językowych popełnianych w części pisanie na poziomie B1 i B2. Źródło: oprac. własne

Kategorie błędów językowe	Liczba błędów na poziomie B1	Liczba błędów na poziomie B2	suma
błędy gramatyczne	283	451	734
błędy leksykalne	101	233	334
błędy stylistyczne	62	135	197
błędy ortograficzne i interpunkcyjne	35	123	158
suma	481	942	1423

Przykład 7: Fragment wypowiedzi pisemnej napisanej przez chińskiego studenta z IV roku studiów licencjackich w Szanghaju:

Pamiętam, że gdy burza ucichła, spacerowałem w parkingu Planty. Odtąd się zaczęło lub krzyżowało wiele głównych ulic tego miasta. W powietrzu rozchodził się świeży zapach roślin. Światło słoneczne świeciło przez gałęzie i liście, posypując na ziemię złotymi kropkami. W tym momencie zapomniałem język w gębie. Przede mną była prosta ulica, której wilgotna powierzchnia drogi odbijała łagodne promienia słońca. Między dwoma rzędami budynków było jasnobłękitny łańcuch górski, w którego środku leżał kopiec. Cichy i błyszczący. Uświadomiłem się, że to kopiec Kościuszki. Gołębie wyfrunęły z ich gniazd, przekazując informację, że burza na pewno już minęła.

Wybrane pozycje bibliograficzne:

- Dąbrowska A., Pasięka M., 2008a, *Nowa typologia błędów popełnianych przez cudzoziemców w języku polskim*, [w:] M. Kita (red.), *Błąd językowy w perspektywie komunikacyjnej*, Katowice, s. 73–102.
- Dąbrowska A., Pasięka M., 2008b, *Błędy językowe w tekstach pisanych przez cudzoziemców – wybrane problemy związane z klasyfikacją i oceną*, [w:] A. Seretny, E. Lipińska (red.), *Rozwijanie i testowanie biegłości w języku polskim jako obcym*, Kraków, s. 103–113.
- Dąbrowska A., 2012, *Składniowa konstrukcja dysmorficzna jako błąd kompleksowy*, „Poradnik Językowy”, nr 6, s. 82–93.
- Dąbrowska A., Miodunka W., Pawłowski A., 2012, *Wyzwania polskiej polityki językowej za granicą: kontekst, cele, środki i grupy odbiorcze*, Warszawa.
- Gworys M., 2020, *O trudnych miejscach polszczyzny dla osób z pierwszym językiem chińskim – badania interjęzyka uczących się polskiego Chińczyków*, [w:] I. Janowska, M. Biernacka (red.), *Kierunki badań w glottodydaktyce polonistycznej*, Biblioteka „LingVariów” Glottodydaktyka t. 20. Kraków: Księgarnia Akademicka, s.155-171.
- Janowska I., Lipińska E., Rabiej A., Seretny A., Turka P. (red.), 2011, *Programy nauczania języka polskiego jako obcego*, Księgarnia Akademicka.
- Janowska I., 2015, *Kompetencja komunikacyjna a glottodydaktyka*, *LingVaria*, nr 2 (20), s. 41-54.
- Mao Rui, 2018, *Postęp w mówieniu po polsku początkujących Chińczyków (na przykładzie studentów Szanghajskiego Uniwersytetu Studiów Międzynarodowych)*, [w:] SPTK - Rocznik 2018/2019, red. Y. Kim, Seul, s. 411-418.
- Miodunka W., 2013, *Jakość polszczyzny używanej przez cudzoziemców. Metody analizy jakości na materiale egzaminów certyfikacyjnych z języka polskiego jako obcego w roku 2011*, „Poradnik Językowy” nr 1, s. 53-68.
- Miodunka W., 2013, *10-lecie certyfikacji języka polskiego jako obcego i jej wpływ na nauczanie polszczyzny cudzoziemców*, „Języki Obce w Szkole”, nr 3, s.16-22.
- Miodunka W., 2016, *Glottodydaktyka polonistyczna. Pochodzenie-stan obecny-Perspektywa*, Księgarnia Akademicka, Kraków.
- Miodunka W., Tambor J. Pawłowski A., 2018, *Nauczanie i promocja języka polskiego w świecie. Diagnoza – stan-perspektywy*, Katowice.
- Prizel-Kania A., 2018, *Wpływ badań tekstów mówionych na dobór materiałów do egzaminów certyfikacyjnych z języka polskiego jako obcego – bilans dziesięciolecia*, *Język Polski*, nr XCVIII 2, s. 81-95.
- Prizel-Kania A., 2020, *Specyfika postaw i zachowań studentów chińskich jako przedstawicieli kultur kolektywnych w perspektywie glottodydaktycznej*, *Acta Universitatis Lodzianis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*, nr 27, s.278-290.
- Seretny A., 2006, *Certyfikacja znajomości języka polskiego jako obcego- polskie testy biegłości*, [w:] *Z zagadnień dydaktyki języka polskiego jako obcego*, pod red. E. lipińskiej i A. Seretny, Universitas, Kraków, s. 309-321.
- Tambor J., 2010, *Granice potoczności w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, [w:] *Polonistyka bez granic. T. 2., Glottodydaktyka polonistyczna – współczesny język polski – językowy obraz świata*, red. W. Miodunka, R. Nycz, T. Kunc, Universitas, Kraków, s. 311- 320.
- Zajdler E. 2010, *Glottodydaktyka sinologiczna-Optymalizacja procesu nauczania dorosłych i testowania biegłości we współczesnym języku chińskim na poziomie w polskim środowisku językowym*. Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa.
- Zarzycka G., 2016, *Polonistyczna lapsologia glottodydaktyczna wczoraj i dzisiaj*, *Acta Universitatis Lodzianis, Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*, nr 22, s. 9-20.
- Zarzycka G., 2016, *Wpływ egzaminów certyfikacyjnych z języka polskiego jako obcego na status polszczyzny w świecie oraz na zmiany w glottodydaktyce polonistycznej*, *Rozprawy Komisji Językowej ŁTN*, s.215-228.